

Paper Type: Original Article

COVID-19 Pandemic in Management Scholarship: A Bibliometric Analysis

Younes Nobakht*

Department of Accounting, Faculty of Humanities and Arts, Technical and Vocational University (TVU), Tehran, Iran;
younes.n2010@gmail.com.

Citation:

Nobakht, Y. (2025). COVID-19 pandemic in management scholarship: A bibliometric analysis. *Management sciences and decision analysis*, 3(3), 391-401.

Received: 14/01/2025

Reviewed: 02/03/2025

Revised: 24/04/2025

Accepted: 08/06/2025

Abstract

Purpose: The COVID-19 pandemic has been the subject of extensive research in recent years. Despite the vital contribution of this research in managing the consequences of this pandemic, the integral role of identifying the features of this research to help improve and develop these studies should not be overlooked. This article has studied and reviewed the research conducted in the field of managing this crisis in Iran.

Methodology: This applied study was conducted based on bibliometrics. The research's statistical population also includes all the articles published during the COVID-19 pandemic and management in scientific journals in the field of management in Iran from 2020 to 2023.

Findings: The findings show that, although the research community in this field in Iran has responded appropriately to this pandemic by publishing various and diverse articles. However, due to the many trends and the large number of researchers and students in the field of management in Iran, the amount of research has not been significant. Anyway, the crisis of the COVID-19 pandemic, with all the problems and challenges it created for society, also provided very study opportunities for management researchers to provide their expertise and knowledge to the people involved in this field to help society and improve the situation. These studies can provide an opportunity for managers and policymakers to make more informed decisions in response to such crises.

Originality/Value: This article represents the first academic research to evaluate COVID-19 pandemic research and management in Iran. Evaluating various studies and highlighting their strengths and weaknesses, in addition to helping researchers benefit from the research conducted, can also assist those involved in policy-making and research planning.

Keywords: COVID-19, Management articles, Policy making, Planning, Bibliometric analysis.

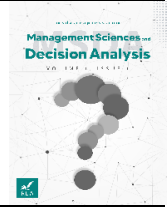
Corresponding Author: younes.n2010@gmail.com

<https://doi.org/10.22105/msda.v2i3.120>

Licensee. **Management Sciences and Decision Analysis**. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>).

پژوهش‌های همه‌گیری کووید-۱۹ در مدیریت: تحلیل بیلیومتریکی

یونس نوبخت

گروه حسابداری، دانشکده علوم انسانی و هنر، دانشگاه ملی مهارت، تهران، ایران.

چکیده

هدف: همه‌گیری بیماری کووید-۱۹ در طول سال‌های اخیر موضوع تحقیقات گسترده‌ای بوده است. علی‌رغم کمک و مشارکت حیاتی این تحقیقات در مدیریت پیامدهای این همه‌گیری، نقش جدایی‌ناپذیر شناسایی ویژگی‌ها و خصوصیات این پژوهش‌ها برای کمک به بهبود و توسعه این تحقیقات نباید نادیده گرفته شود. این مقاله پژوهش‌های انجام‌گرفته در حوزه مدیریت این بحران را در ایران مورد مطالعه و بررسی قرار داده است.

روش‌شناسی پژوهش: پژوهش از نوع کاربردی بوده و با استفاده از فنون کتاب‌سنجی انجام‌گرفته است. جامعه آماری پژوهش نیز شامل کلیه مقالات منتشرشده در زمینه همه‌گیری کووید-۱۹ و مدیریت در مجلات علمی حوزه مدیریت ایران از بهمن‌ماه سال ۱۳۹۸ تا فروردین‌ماه سال ۱۴۰۳ می‌باشد.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان می‌دهد، اگرچه جامعه تحقیقاتی این حوزه در ایران با انتشار مقالات مختلف و متنوع واکنش مناسبی به این همه‌گیری داشته است. لیکن، با توجه به گرایش‌های متعدد و همچنین، تعداد بسیار زیاد پژوهشگران و دانشجویان حوزه مدیریت در ایران، کمیت پژوهش‌ها قابل توجه نبوده است. به‌هرحال، بحران همه‌گیری کووید-۱۹ با همه مشکلات و چالش‌هایی که برای جامعه ایجاد کرد، فرصت‌های مطالعاتی بسیار زیادی را نیز در اختیار پژوهشگران حوزه مدیریت قرار داد تا داشته‌های خود را از علم و دانش به‌منظور کمک به جامعه و بهبود اوضاع در اختیار دست‌اندرکاران این حوزه قرار دهند. این مطالعات می‌توانند فرصتی را فراهم نمایند تا مدیران و سیاست‌گذاران بتوانند تصمیمات آگاهانه‌تری را در پاسخ به چنین بحران‌هایی اتخاذ کنند.

اصالت/ارزش‌افزوده علمی: این مقاله اولین پژوهش دانشگاهی متمرکز بر ارزیابی پژوهش‌های همه‌گیری کووید-۱۹ و مدیریت در ایران می‌باشد. ارزیابی پژوهش‌های مختلف و برجسته کردن نکات قوت و ضعف آن‌ها، علاوه‌بر کمک به پژوهشگران در جهت بهره‌گیری از تحقیقات انجام‌شده، می‌تواند دست‌اندرکاران حوزه‌های سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی پژوهشی را نیز در راستای سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های پژوهشی یاری رساند.

کلیدواژه‌ها: کووید-۱۹، مقالات مدیریت، سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، تحلیل بیلیومتریکی.

۱- مقدمه

جوامع بشری از گذشته تاکنون تحت تاثیر همه‌گیری بیماری‌های متعددی بوده‌اند. بیماری‌های شناخته‌شده‌ای مانند طاعون سیاه (۱۳۴۷)، کولریز تلی (۱۵۴۵)، طاعون لندن (۱۶۶۵)، طاعون ماری (۱۷۲۰)، طاعون روسی (۱۷۷۰)، تب زرد فیلادلفیا (۱۷۹۳)، وبا (۱۸۱۷)، آنفلوآنزا (۱۸۸۹)، آنفلوآنزای اسپانیایی (۱۹۱۸)، آنفلوآنزای آسیایی (۱۹۵۷)، سارس (۲۰۰۳)، آنفلوآنزای خوکی (۲۰۰۹)، ابولا (۲۰۱۴) و زیکا (۲۰۱۵) که هر یک صدها بلکه هزاران انسان را به کام مرگ فرستاده‌اند [1]. متون پزشکی تعریف روشنی از آن‌چه که همه‌گیری را تشکیل می‌دهد، ندارد. با این حال، گستردگی جغرافیایی، مسری بودن و تاثیرات منفی آن بر تمام جنبه‌های اجتماعی و اقتصادی جوامع به‌وضوح قابل‌درک است [2]. از این رو، تا به امروز تحقیقات برای درک میزان آسیبی که بیماری‌های همه‌گیر بر جوامع و اقتصادها وارد می‌کنند، ادامه یافته است [3]، [4]. همه‌گیری کووید-۱۹ نیز از این قاعده مستثنی نیست، زیرا اثرات فاجعه‌بار آن یکی از بدترین آثار را در تاریخ بشر داشته است [5]. تعجبی ندارد که انبوهی از مطالعات به‌دنبال بررسی تاثیرات همه‌گیری کووید-۱۹ باشند. بنابراین، بررسی و تحلیل راه‌کارها و پاسخ‌های راهبردی مناسب و پایدار توسط محققان برای مدیریت کاهش اثرات منفی چنین بیماری‌هایی ضروری است. درهرحال، علی‌رغم کمک و مشارکت حیاتی این مطالعات در بهبود وضعیت جوامع،

نقش جدایی‌ناپذیر شناسایی ویژگی‌ها و خصوصیات این پژوهش‌ها برای کمک به بهبود و توسعه این مطالعات نباید نادیده گرفته شود. برخی از محققان حوزه مدیریت بررسی و تجزیه و تحلیل مطالعات همه‌گیری کووید-۱۹ در مدیریت را با انجام تحلیل‌های کتاب‌سنجی از ادبیات مربوطه از همان سال آغاز همه‌گیری شروع کردند. تجزیه و تحلیل کتاب‌سنجی یک روش رایج و دقیق است که یک نمای کلی از حجم زیادی از ادبیات دانشگاهی را ارائه می‌دهد [6]، [7]. این تکنیک می‌تواند برای شناسایی نقاط قوت و ضعف تحقیقات، مرتبط‌ترین نویسندگان، کشورها و وابستگی‌ها در یک موضوع مورد استفاده قرار گیرد [8]. اگرچه این مطالعات بینش‌های جدیدی را در مورد ویژگی‌های کتاب‌شناختی مطالعات مرتبط با کووید-۱۹ ارائه می‌دهند، اما الگوهای تحقیقاتی در ایران می‌تواند متفاوت باشد. تا آنجائی که نویسنده بررسی کرده پژوهشی در زمینه کتاب‌سنجی مقالات حوزه کووید-۱۹ و مدیریت در ایران انجام نگرفته است. بنابراین، با توجه به نبود پژوهش خاصی در این زمینه، انتظار می‌رود این مقاله بتواند ضمن شناسایی و معرفی نقاط قوت، ضعف و کاستی‌های موجود در این پژوهش‌ها به توسعه ادبیات مدیریت در این زمینه نیز کمک نماید.

بررسی‌ها نشان می‌دهد، پژوهشگران در سال‌های اخیر اغلب از چارچوب مشخص و معینی برای بررسی و تحلیل مقالات حوزه‌های مختلف علوم استفاده می‌کنند. در این چارچوب، مقالات بر اساس معیارهای مختلفی مانند؛ روند انتشار، مجلات مولد، سهم هریک از دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی، گرایش‌های موضوعی، روش‌های پژوهش و همچنین، میزان و نوع استنادات دسته‌بندی و مورد مطالعه قرار می‌گیرند [9]. در این پژوهش نیز از این رویکرد و طبقه‌بندی به منظور بررسی و تحلیل مقالات حوزه پژوهش‌های کووید-۱۹ و مدیریت در ایران استفاده گردید. از این رو، جهت دستیابی به هدف پژوهش سوالات زیر مطرح و مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

۱. روند انتشار مقالات حوزه پژوهش‌های کووید-۱۹ و مدیریت در ایران چگونه است؟
۲. مولدترین مجلات در انتشار مقالات حوزه پژوهش‌های کووید-۱۹ و مدیریت در ایران کدام مجلات هستند؟
۳. سهم هریک از دانشگاه‌ها/پژوهشگاه‌ها در انتشار مقالات حوزه پژوهش‌های کووید-۱۹ و مدیریت در ایران چگونه می‌باشد؟
۴. گرایش‌های موضوعی مقالات منتشرشده در حوزه پژوهش‌های کووید-۱۹ و مدیریت در ایران چگونه است؟
۵. روش‌شناسی مقالات منتشرشده در حوزه پژوهش‌های کووید-۱۹ و مدیریت در ایران چگونه می‌باشد؟
۶. استنادگیری مقالات منتشرشده در حوزه پژوهش‌های کووید-۱۹ و مدیریت در ایران چگونه است؟

۲- مبانی نظری و پیشینه

همه‌گیری کووید-۱۹ یک بحران بهداشت عمومی بود که وضعیت اقتصادی افراد و شرکت‌ها را برای چند سال دچار اختلال کرد. در این بحران شرکت‌ها با چالش‌های بی‌سابقه‌ای مانند نیاز به بازنگری در مدل‌های کسب و کار، زنجیره‌های تامین و معیارهای بهره‌وری نیروی کار مواجه شدند [10]. علاوه بر این، بحران، رفتار مصرف‌کنندگان را با تغییرات عمده به سمت خریدهای آنلاین سوق داد. به این ترتیب، پژوهشگران با افزایش تحقیقات به این وضعیت اقتصادی بی‌سابقه واکنش نشان دادند. یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد، تا پایان سال ۲۰۲۴ نزدیک به ۱۳۰۰۰ مقاله علمی در مجلات مدیریت و سایر علوم نزدیک به این رشته دانشگاهی مانند اقتصاد و مالی در موضوع همه‌گیری کووید-۱۹ تنها در پایگاه اطلاعات علمی الزویر منتشر شده است. در تمامی رشته‌ها، محققان با بررسی تاثیر این بیماری همه‌گیر بر صنایع [11]، مالی [12]، آموزش [13]، کارآفرینی [14] و بسیاری دیگر از حوزه‌ها به این وضعیت ویژه پاسخ دادند. مقاله ورما و گوستافسون [15] اولین پژوهش کتاب‌سنجی مرتبط با حوزه مدیریت مواجهه با همه‌گیری کووید-۱۹ بود که با تجزیه و تحلیل ۱۰۷ عنوان مقاله مدیریتی از ابتدای همه‌گیری تا اواسط اسفندماه ۱۳۹۸، مروری اولیه‌ای بر ادبیات رو به رشد این حوزه داشت. از آن زمان، محققان علاقه زیادی به مطالعه موضوعات نوظهور در این حوزه که عمدتاً در بررسی‌های قبلی ادبیات نادیده گرفته شده بودند، نشان داده‌اند [16]. پاسخ‌های عاطفی به بیماری‌های همه‌گیر [17]، تجارت الکترونیک [18]، سلامت روانی کارکنان و استفاده از هوش مصنوعی [19] از جمله این مطالعات هستند [16]. به این ترتیب، با آشکار شدن پیامدهای همه‌گیری کووید-۱۹ در طول زمان، دامنه این تحقیقات به مجموعه‌های جدیدی از موضوعات گسترش یافت. برای مثال، با نزدیک‌تر شدن دورنمای بازگشت به حالت عادی، یک جریان تحقیقاتی آینده‌نگر در مورد کووید-۱۹ سوالات پژوهشی مربوط به محیط کسب و کار پس از کووید-۱۹ و رفتارهای خرید مصرف‌کنندگان (مانند دُنُو و گوستافسون [20]) را بررسی کردند. موضوعات برجسته دیگری مانند، مقاومت در برابر واکسیناسیون [21]، سونامی جابه‌جایی کارکنان [22]، محلی‌سازی زنجیره‌های تامین [23] و سیاست‌های کار از خانه [24]، در تحقیقات اولیه همه‌گیری وجود نداشتند، اما با افزایش و کاهش مکرر همه‌گیری، به رشته تحریر درآمدند [16]. در هر حال، تقریباً پنج سال از انتشار اولین مقاله کتاب‌سنجی در موضوع همه‌گیری ویروس کرونا و مدیریت می‌گذرد. بعد از آن نیز مقالات دیگری در این حوزه نوشته شده‌اند. اما تاکنون پژوهشی در مورد تجزیه و تحلیل مقالات حوزه مدیریت

مواجهه با این بحران در ایران نوشته نشده است. نبود متون کتاب‌سنجی به‌روز شده در حوزه همه‌گیری ویروس کرونا و مدیریت با توجه به حجم وسیع تحقیقات در این زمینه نگران‌کننده است. زیرا تحقیقات کتاب‌سنجی پشتیبان تحقیقات آکادمیک به‌شمار می‌آیند.

این تحقیقات در بهبود و توسعه پژوهش‌ها موثر بوده و می‌توانند در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های پژوهشی مورد استفاده قرار گیرند. بررسی‌ها نشان می‌دهد، علاوه بر نبود پژوهش خاصی در حوزه تحلیل کتاب‌سنجی مطالعات کووید-۱۹ و مدیریت در ایران، تحقیقات انجام‌شده در سایر کشورها نیز در این زمینه بسیار اندک است. بنابراین، در اینجا ابتدا به برخی از پژوهش‌های مشابه در ایران که به‌نحوی با این مقاله در ارتباط هستند اشاره می‌گردد، سپس تحقیقات انجام‌شده در سایر کشورها در این حوزه مورد بررسی قرار می‌گیرد. نوبخت [25] در تحلیلی کتاب‌سنجی مطالعات حوزه سیاست‌گذاری مواجهه با بحران کووید-۱۹ را در ایران مورد بررسی قرار داد. یافته‌های پژوهش وی نشان می‌دهد که پژوهشگران ایرانی در ۲۷ مجله علمی حوزه سیاست‌گذاری در ایران، موفق به انتشار ۱۱۸ عنوان مقاله در حوزه سیاست‌گذاری مواجهه با این بحران شده‌اند که از این تعداد، ۵۹ عنوان در زمینه علم و فناوری، ۳۲ عنوان در زمینه اجتماعی و اقتصادی و ۲۷ عنوان نیز در زمینه عمومی و راهبردی بوده است. علاوه بر این، بیش‌ترین گرایش‌های موضوعی مقالات نیز با ۲۴ عنوان مربوط به مسایل اقتصادی، اطلاع‌رسانی و آموزش و همچنین، علم‌سنجی بوده و موضوعات حکمرانی و صنعت گردشگری هرکدام با ۶ عنوان در رده‌های بعدی قرار گرفته‌اند. نوبخت [26] در پژوهشی انتقادی روند انتشار مقالات حوزه مالی همه‌گیری کووید-۱۹ را در ایران مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. یافته‌های پژوهش وی نشان می‌دهد که پژوهشگران ایرانی در ۱۱ مجله علمی مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در رشته آموزشی مالی با گرایش‌های مختلف در ایران، تا پایان سال ۱۴۰۲ تنها موفق به انتشار ۷ عنوان مقاله در این حوزه شده‌اند. به‌این ترتیب، پژوهش‌های این حوزه در ایران به چند موضوع خاص محدود شده و اکثر قریب به اتفاق موضوعات از جهت بررسی مورد توجه قرار نگرفته‌اند. نوبخت [27] در مطالعه‌ای مصوبات اقتصادی دولت ایران را در واکنش به بحران کووید-۱۹ مورد بررسی قرار داد. یافته‌های پژوهش وی نشان می‌دهد، در ۵۷۳ مصوبه منتشرشده در این زمینه، ۴۷ مصوبه به مصوبات اقتصادی دولت اختصاص داشته است که از این تعداد، موضوع کسب‌وکارها با ۱۹ مصوبه در صدر مصوبات اقتصادی دولت قرار گرفته است. علاوه بر این، میزان حمایت اقتصادی دولت از بخش‌های مختلف اقتصادی نیز نشان می‌دهد که دولت با اختصاص ۷۵۰،۰۰۰ میلیارد ریال به بخش کسب‌وکارها بیش‌ترین حمایت اقتصادی را نیز از همین بخش داشته است. همچنین، بررسی رویکرد سیاست‌های اقتصادی دولت نیز حاکی است، رویکرد غالب، استفاده از ابزارهای سیاست مالی بوده است که با ۶۷ درصد بیش‌تر از ابزارهای سیاست پولی با ۳۳٪ مورد استفاده قرار گرفته است.

مندو و همکاران [28] در پژوهشی کتاب‌سنجی مقالات حوزه موضوعی رهبری کارآفرینی و مدیریت جهانی را در طول همه‌گیری ویروس کرونا مورد تجزیه و تحلیل قرار دادند. یافته‌های پژوهش ایشان نشان می‌دهد که بیش‌ترین مقالات این حوزه به ترتیب توسط پژوهشگران کشورهای ایالات متحده، چین و اندونزی به چاپ رسیده است. با این حال، در هیچ‌کدام از مجلات تخصصی این حوزه، موضوع رهبری کارآفرینی و مدیریت جهانی پیامدهای کووید-۱۹ مورد مطالعه و بررسی قرار نگرفته است. هاشمی و همکاران [16] در مطالعه‌ای کتاب‌سنجی مقالات منتشرشده در پایگاه‌های اطلاعات علمی وب‌آوساینس و اسکوپوس را در حوزه کووید-۱۹ و مدیریت مورد بررسی قرار دادند. نتایج این پژوهش که با تقسیم این مطالعات به سه سطح اجتماعی، سازمانی و فردی انجام گرفت، نشان می‌دهد، در سطح اجتماعی بیش‌تر مقالات بر موضوعات تلفات انسانی و تأثیرات اقتصادی، در سطح سازمانی بر استراتژی‌ها، پاسخ‌های شرکت‌ها، مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، حاکمیت شرکتی و بحران مالی و در سطح فردی نیز بر سلامت روانی، رفاه، فرسودگی شغلی، عدالت، استرس و دورکاری متمرکز بوده است.

خان و همکاران [29] در پژوهشی کتاب‌سنجی اسناد علمی حوزه موضوعی استراتژی‌ها و سیاست‌های مدیریتی پس از کووید-۱۹ را در حوزه هتلداری و گردشگری مورد بررسی قرار دادند. در این پژوهش که از طریق بررسی کلیه اسناد علمی حوزه مدیریت در پایگاه اطلاعات علمی اسکوپوس انجام گرفت، یافته‌ها نشان می‌دهد، از تعداد ۵۸ سند علمی منتشرشده در این زمینه، ۴۷ سند مربوط به مقالات علمی این حوزه است که ۲۳۹ نویسنده در نگارش آن‌ها مشارکت داشته‌اند. بیش‌ترین استنادات دریافتی نیز مربوط به مقالات پژوهشگران کشور چین بوده و بعداز آن مقالات پژوهشگران کشور اسپانیا قرار گرفته است.

کامپرا و همکاران [30] در مطالعه‌ای کتاب‌سنجی مقالات منتشر شده در حوزه تأثیرات همه‌گیری کووید-۱۹ بر تجارت، مدیریت و حسابداری را مورد و تحلیل قرار دادند. نتایج این پژوهش که بر روی ۱۵۵ عنوان مقاله منتشر شده در پایگاه اطلاعات علمی اسکوپوس انجام گرفت، نشان می‌دهد، همه‌گیری کووید-۱۹ بر تمام حوزه‌های تحقیقاتی این بخش‌ها تأثیر گذاشته، اگرچه آن‌ها تنها برخی شواهد بیومتریک را با انتشار جهانی

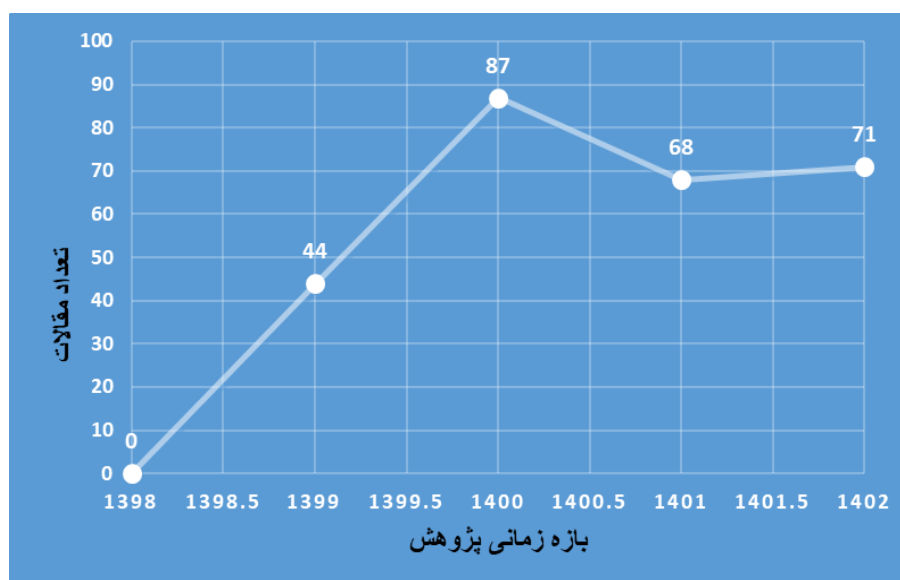
ارایه می‌دهند، اما مطالعات اصلی بر حمل و نقل، مقررات و تاثیرات اقتصاد جهانی با در نظر گرفتن تجارت بین‌المللی و تعریف مجدد از برخی خدمات از جمله آموزش تمرکز دارند. کاراکوشه و همکاران [31] در مطالعه‌ای کتاب‌سنجی مقالات پایگاه اطلاعات علمی وب‌آوساینس را در حوزه‌های موضوعی مدیریت، رهبری و علوم اداری مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های پژوهش ایشان که بر روی ۲۴۶ عنوان مقاله در این حوزه‌ها صورت گرفت، نشان می‌دهد، در حوزه‌های مدیریت و رهبری موضوعاتی مانند "همه‌گیری، مدیریت بحران، عملکرد، مدیریت عمومی، اثربخشی، آموزش و دانش آموزان" مورد توجه پژوهشگران بوده و در حوزه علوم اداری نیز مقالات عمدتاً بر روی موضوعاتی مانند "پنومونی، سارس، انتقال، تشخیص، خطر، تاثیر، آنفولانزا و همه‌گیری‌ها" متمرکز بوده است. علاوه بر این، مقالات منتشر شده در این حوزه‌ها عمدتاً مقالات تئوریک هستند که بر اساس مرور ادبیات انجام گرفته‌اند.

۳- روش تحقیق

پژوهش از نوع کاربردی بوده و با استفاده از فنون کتاب‌سنجی انجام گرفته است. کتاب‌سنجی روشی عینی و آماری برای تجزیه و تحلیل داده‌های کتاب‌شناختی یک گروه از ادبیات است [32]. این روش، روندهای اصلی را در میان داده‌های کتاب‌شناختی مانند نویسندگان، مجلات، مؤسسات، موضوعات، روش‌های پژوهش و استنادات در یک مجموعه موضوعی مورد بررسی قرار داده و با ارایه گزارش‌های کمی و کیفی از این تحقیقات پشتیبانی می‌کند. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه مقالات منتشر شده در زمینه همه‌گیری کووید-۱۹ و مدیریت در مجلات علمی مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در حوزه مدیریت از بهمن‌ماه سال ۱۳۹۸ تا فروردین‌ماه سال ۱۴۰۳ می‌باشد. داده‌ها و اطلاعات آماری مورد نیاز با مراجعه به یک‌به‌یک این مجلات و از طریق بخش جست‌وجوی پیشرفته آن‌ها و محدود کردن جستجو به کلمات "ویروس کرونا"، "کووید-۱۹"، "اپیدمی"، "پاندمی" و "همه‌گیری" در بخش مجلات فارسی‌زبان و *Outbreak*، *pandemic*، *epidemic*، *COVID-19*، *Coronavirus* در بخش مجلات انگلیسی‌زبان استخراج و مورد بررسی قرار گرفت. برای گردآوری داده‌های مورد نیاز از سیاهه‌وارسی محقق ساخته استفاده و در تحلیل داده‌ها نیز از روش‌های آمار توصیفی نظیر؛ دسته‌بندی داده‌ها بر حسب توزیع فراوانی، درصد فراوانی و رسم نمودارها با به‌کارگیری نرم‌افزار *Excel* استفاده گردید. همچنین، جهت به دست آوردن اطلاعات آماری استنادات مقالات، با حذف استنادات تکراری و اشتباهات رایج در پایگاه اطلاعات علمی گوگل اسکالر، از این پایگاه استفاده شد.

۴- یافته‌های تحقیق

پاسخ به پرسش اول پژوهش. بررسی مطالعات مرتبط با تجزیه و تحلیل مقالات علمی و روند انتشار آن‌ها در حوزه‌های مختلف نشان می‌دهد که توزیع فراوانی مقالات در موضوعات مختلف معمولاً از الگوهای ویژه‌ای مانند توجه به مسایل خاص و یا جدید در بازه‌های زمانی مختلف پیروی می‌کنند [26]. بحران همه‌گیری کووید-۱۹ نیز فرصت‌های مطالعاتی جدید و خاصی را در اختیار پژوهشگران حوزه مدیریت قرارداد تا ضمن توسعه تحقیقات در این زمینه به بهبود شرایط جامعه در این بحران نیز کمک نمایند. شکل ۱ روند انتشار مقالات حوزه پژوهش‌های کووید-۱۹ و مدیریت را در ایران نشان می‌دهد.

شکل ۱- روند انتشار مقالات حوزه پژوهش‌های کووید-۱۹ و مدیریت.

Figure 1- The trend of publishing articles in the field of COVID-19 research and management.

همان‌طور که در شکل ۱ نیز قابل مشاهده است، اولین مقالات حوزه پژوهش‌های مدیریت مواجهه با بحران همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران سال ۱۳۹۹ منتشر شده‌اند. بیش‌ترین تعداد مقالات این حوزه نیز مربوط به سال ۱۴۰۰ است. در صورتی که سال ۱۳۹۸ را به‌عنوان سالی که امکان انتشار مقاله در آن سال به دلیل شیوع همه‌گیری در اواخر آن وجود نداشت، از آمار مقالات منتشر شده حذف کنیم، به‌طور میانگین در هر سال تقریباً ۶۸ عنوان مقاله در حوزه مدیریت بیماری همه‌گیری ویروس کرونا در مجلات علمی حوزه مدیریت ایران منتشر شده است. در این میان، ۷۱۷ پژوهشگر در انتشار این مقالات مشارکت داشته‌اند که از این تعداد آقایان داود قربانزاده و یزدان شیرمحمدی هرکدام با انتشار ۵ عنوان مقاله مولدترین پژوهشگران در این حوزه بوده‌اند. لازم به ذکر است، از مجموع ۲۷۰ عنوان مقاله منتشر شده در این حوزه، ۲۵۴ عنوان مقاله توسط پژوهشگران ایرانی به رشته تحریر درآمده و ۱۶ عنوان مقاله نیز مربوط به پژوهشگران سایر کشورها می‌باشد.

پاسخ به پرسش دوم پژوهش: مقالات منتشر شده در مجلات علمی به دلیل تازگی، کوتاه بودن، سرعت انتقال، ارزان‌تر بودن، تحلیل‌های دقیق، توزیع سریع و معرفی آخرین پژوهش‌ها برای پژوهشگران از اهمیت بسزایی برخوردارند. مهم‌تر از همه این‌که، به دلیل فرآیند داوری و صیقل خوردن در اثر مطالعه نقادانه داوران و توصیه‌های ایشان برای رفع نواقص و تکمیل موارد، هویت ویژه‌ای به خود می‌گیرند [33]. از این رو، مجلات علمی در مقایسه با سایر مدارک و منابع انتشاراتی از ارزش و اعتبار بیش‌تری نسبت به سایر مدارک و منابع انتشاراتی برخوردار هستند. جدول ۱ مولدترین مجلات حوزه پژوهش‌های کووید-۱۹ و مدیریت را در ایران نشان می‌دهد.

جدول ۱- مولدترین مجلات در انتشار مقالات حوزه پژوهش‌های کووید-۱۹ و مدیریت.

Table 1- The most productive journals in publishing articles in the field of COVID-19 research and management.

ردیف	نام مجله	ناشر	تعداد
1	مدیریت بحران	دانشگاه صنعتی مالک اشتر	21
2	دانش پیشگیری و مدیریت بحران	سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران	19
3	مدیریت کسب و کارهای بین‌الملل	دانشگاه تبریز	16
4	گردشگری شهری	دانشگاه تهران	15
5	مدیریت فناوری اطلاعات (انگلیسی)	دانشگاه تهران	14
6	گردشگری و توسعه	انجمن علمی گردشگری ایران	13
7	مدیریت گردشگری	دانشگاه علامه طباطبایی	11
8	سیاست‌نامه علم و فناوری	دانشگاه صنعتی شر	8
9	مدیریت دولتی	دانشگاه تهران	7
10	سایر	-----	0≥6
	مجموع		270

همان طور که در جدول ۱ نیز قابل مشاهده است، از مجموع ۲۷۰ عنوان مقاله منتشر شده در حوزه های مختلف مدیریت مواجهه با بحران همه گیری کووید-۱۹ در ایران، تا ابتدای سال ۱۴۰۳ مجله "مدیریت بحران" با انتشار ۲۱ عنوان مقاله و اختصاص ۷/۷٪ از کل مقالات منتشر شده به خود، در صدر قرار گرفته و بعد از آن فصلنامه های "دانش پیشگیری و مدیریت بحران" و "مدیریت کسب و کارهای بین الملل" هر کدام به ترتیب با ۱۹ و ۱۶ عنوان مقاله قرار دارند. لازم به ذکر است که مجلات پژوهشنامه مدیریت اجرایی، پژوهشنامه مدیریت تحول، مدیریت بازرگانی، مدیریت توسعه فناوری، مدیریت در دانشگاه اسلامی، مدیریت فردا، مدیریت و پژوهش های دفاعی، مطالعات مدیریت راهبردی دفاع ملی، آینده پژوهی مدیریت، اندیشه آمد، بررسی های بازرگانی، پژوهشنامه مدیریت تحول، تحقیقات بازاریابی نوین، توسعه سازمانی پلیس، سیاست های راهبردی و کلان، مطالعات راهبردی ناجا و منابع انسانی ناجا که در حوزه مدیریت فعالیت می کنند (۱۷ عنوان مجله)، هیچ مقاله ای در این زمینه منتشر نکرده اند. پاسخ به پرسش سوم پژوهش. یکی از رایج ترین شاخص های رتبه بندی دانشگاه ها و مراکز پژوهشی در نظام های رتبه بندی معمولاً شمارش و ارزیابی تعداد مقالات منتشر شده آن ها در مجلات علمی و تخصصی می باشد. لیکن، سهم هریک از دانشگاه ها و مراکز پژوهشی از مقالات منتشر شده در مجلات علمی و تخصصی به عوامل گوناگونی مانند؛ تعداد پردیس ها، پژوهشگران، اساتید و همچنین دانشجویان آن ها بستگی دارد. علاوه بر این، تعداد پژوهشکده ها، آزمایشگاه ها، کارگاه ها و همچنین، تجهیزات و امکانات موجود در آن ها نیز از عوامل با اهمیت دیگری هستند که باید مورد توجه قرار گیرند [26]. سهم هریک از دانشگاه ها/پژوهشگاه ها در انتشار مقالات حوزه پژوهش های کووید-۱۹ و مدیریت در ایران در جدول ۲ ارایه شده است.

جدول ۲- سهم هریک از دانشگاه ها/پژوهشگاه ها در انتشار مقالات حوزه پژوهش های کووید-۱۹ و مدیریت.

Table 2- The contribution of each university/research institute in publishing articles in the field of COVID-19 research and management.

ردیف	دانشگاه/پژوهشگاه	تعداد	درصد
1	تهران	24	8.8
2	پیام نور	17	6.2
3	علامه طباطبائی	16	5.9
4	خارجی	16	5.9
5	آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات	10	3.7
6	آزاد اسلامی واحد تهران شمال	10	3.7
7	سمنان	10	3.7
8	تربیت مدرس	10	3.7
9	محقق اردبیلی	9	3.7
10	سایر	8 ≤ 0	54.8
	مجموع	270	100

همان طور که در جدول ۲ نیز قابل مشاهده است، دانشگاه تهران با انتشار ۲۴ عنوان مقاله و اختصاص ۸/۸٪ از کل مقالات حوزه مدیریت مواجهه با بحران همه گیری کووید-۱۹ به خود، در صدر دانشگاه ها و مراکز پژوهشی قرار دارد و دانشگاه های پیام نور و علامه طباطبائی هر کدام به ترتیب با انتشار ۱۷ و ۱۶ عنوان مقاله در رده های بعدی قرار گرفته اند. همچنین، از ۱۶ عنوان مقاله منتشر شده توسط پژوهشگران سایر کشورها نیز، پژوهشگران دانشگاه های کشور هند با ۶ عنوان مقاله در صدر دانشگاه های خارجی قرار دارند. در حال، به طور کلی ۱۴۱ مرکز آموزشی پژوهشی در انتشار مقالات حوزه مدیریت مواجهه با بحران همه گیری کووید-۱۹ در ایران مشارکت داشته اند.

پاسخ به پرسش چهارم پژوهش: گرایش های موضوعی مقالات از یک طرف مشخص کننده مسیری است که پژوهشگران در گذشته آن را پیموده اند و در حال حاضر در حال تکمیل آن هستند و از طرف دیگر نشان دهنده مسیری است که پژوهشگران با تکیه بر آن می توانند پژوهش های آتی خود را به سرانجام برسانند [26]. در این پژوهش مبنای تعیین گرایش ها موضوعی مقالات عمدتاً عنوان، چکیده، کلیدواژه ها و در نهایت بررسی اجمالی متن مقالات بوده است. شکل ۲ گرایش های عمده ی موضوعی مقالات حوزه پژوهش های کووید-۱۹ و مدیریت در ایران را نشان می دهد.

شکل ۲- گرایش‌های موضوعی مقالات منتشرشده در حوزه پژوهش‌های کووید-۱۹ و مدیریت.

Figure 2- Topic trends of articles published in the field of COVID-19 research and management.

همان‌طور که داده‌های شکل ۲ نیز نشان می‌دهد، از مجموع ۲۷۰ عنوان مقاله منتشرشده در حوزه مدیریت مواجهه با بحران همه‌گیری ویروس کرونا در ایران، بیش‌ترین تعداد مقالات با ۲۵ عنوان مقاله مربوط به صنعت گردشگری بوده و موضوعات مدیریت بحران و رفتار مصرف‌کننده هرکدام به ترتیب با ۱۷ و ۱۳ عنوان مقاله در رده‌های بعدی قرار گرفته‌اند. نکته جالب‌توجه در گرایش‌های موضوعی مقالات نیز تنوع بیش‌ازحد آن‌ها است. به طوری که پژوهشگران این حوزه مقالات خود را در ۱۰۴ زمینه موضوعی مختلف و متنوع به رشته تحریر درآورده‌اند.

پاسخ به پرسش پنجم پژوهش: مقالات علمی دستاوردهای پژوهشی بااهمیتی هستند که می‌توانند با ارایه راه‌کارهای گوناگون در حل مسایل و مشکلات مختلف مورداستفاده قرار گیرند [26]. مقالات را می‌توان با توجه به معیارهایی مختلفی همچون: ساختار، ماهیت و یا نوع/هدف طبقه‌بندی و موردمطالعه قرار داد. در این پژوهش مقالات براساس نوع طبقه‌بندی و موردبررسی قرار گرفته‌اند. در این طبقه‌بندی، مقالات به سه دسته بنیادی، کاربردی و توسعه‌ای تقسیم می‌شوند. مطالعات بنیادی در طراحی الگو و مدل‌سازی مورداستفاده قرار می‌گیرند و هدف آن‌ها اضافه کردن به دانش است. پژوهش‌های کاربردی با استفاده از دستاوردهای مطالعات بنیادی به حل یک مساله کاربردی می‌پردازند. تحقیقات توسعه‌ای نیز در تهیه و تدوین برنامه‌ها، طرح‌ها و امثال آن‌ها مورداستفاده قرار می‌گیرند [34]. جدول ۳ نوع مقالات منتشرشده در حوزه مدیریت مواجهه با بحران همه‌گیری ویروس کرونا را در ایران نشان می‌دهد.

جدول ۳- نوع مقالات منتشر شده در حوزه پژوهش‌های کووید-۱۹ و مدیریت.

Types of articles published in the field of COVID-19 research and management.-Table 3

ردیف	نوع پژوهش	شیوه اجرا	فراوانی
1	کاربردی	توصیفی	169
2	کاربردی	محتوایی	24
3	کاربردی	اکتشافی	22
4	بنیادی	توصیفی	11
5	کاربردی	مرور نظام‌مند	10
6	بنیادی	اکتشافی	8
7	کاربردی	سناریونگاری	6
8	کاربردی	تطبیقی	5
9	توسعه‌ای	اکتشافی	4
10	توسعه‌ای	توصیفی	3

همان طور که در جدول ۳ نیز قابل مشاهده است، مقالات منتشرشده در حوزه مدیریت مواجهه با بحران همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران، بیش‌تر از نوع کاربردی بوده که به‌صورت توصیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. همچنین، روش‌های پژوهش بنیادی و توسعه‌ای به تعداد کم مورد استفاده پژوهشگران این حوزه قرار گرفته‌اند. به این ترتیب در مجموع می‌توان گفت، مقاله‌های منتشرشده در این حوزه تنوع مناسبی از نظر نوع مقاله ندارند و استفاده از روش‌های پژوهش بنیادی و توسعه‌ای در مقالات حوزه پژوهش‌های کووید-۱۹ و مدیریت در ایران به‌عنوان پژوهش‌های پایه به‌نوعی مغفول مانده است.

پاسخ به پرسش ششم پژوهش: تحقیقات اخیر نشان می‌دهند که مقالات پراستناد دارای اهمیت زیادی هستند، زیرا به موضوعات بالقوه‌ای اشاره می‌کنند که می‌باید در مجموعه تحقیقات آتی مورد بررسی قرار گیرند [35]. علاوه بر این، میزان استنادات به مقالات نشان می‌دهد که یک مقاله چه مقدار به دانش کنونی اضافه کرده است. بنابراین می‌توان گفت، رابطه مستقیمی بین میزان استنادات و اهمیت مقالات وجود دارد. جدول ۴ میزان استنادات به مقالات منتشرشده در حوزه مدیریت بحران همه‌گیری ویروس کرونا را در ایران نشان می‌دهد.

جدول ۴- میزان استنادات به مقالات منتشرشده در حوزه پژوهش‌های کووید-۱۹ و مدیریت.

Table 4 - Citation rates for published articles in the field of COVID-19 research and management.

ردیف	سال	تعداد مقالات	تعداد استنادات	درصد
1	2019	0	0	0
2	2020	44	126	29
3	2021	87	210	47
4	2022	68	75	17
5	2023	71	33	7
	مجموع	270	444	100

همان‌طور که در جدول ۴ نیز قابل مشاهده است، مقالات منتشرشده در حوزه مدیریت مواجهه با بحران همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران مجموعاً موفق به دریافت ۴۴۴ استناد در بازه زمانی مورد مطالعه شده‌اند. از این تعداد، مقالات سال ۱۴۰۰ با دریافت ۲۱۰ استناد بیش‌ترین و مقالات سال ۱۴۰۲ با دریافت ۳۳ استناد کم‌ترین میزان استنادات دریافتی را داشته‌اند. همچنین، بررسی‌های دقیق‌تر نشان می‌دهد که نزدیک به ۸۰٪ از مقالات منتشرشده تنها یک استناد و یا اصلاً استنادی دریافت نکرده‌اند. بنابراین، می‌توان گفت مقالات انتشار یافته توسط پژوهشگران حوزه مدیریت همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران استنادگیری موفق‌تری در این زمینه نداشته‌اند، به طوری که میانگین تعداد استنادات هر مقاله در بازه زمانی مورد مطالعه تنها ۱/۶۵ استناد بوده است.

۵- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

کرونا و بیماری‌های مرتبط با آن مانند ابولا، سارس و مرس موضوع تحقیقات گسترده‌ای در طول سال‌های اخیر بوده است [36]، [37]. البته، هنوز هم موضوعات زیادی در این حوزه‌ها وجود دارد که مورد بررسی قرار نگرفته‌اند. با این حال، تعداد چنین مطالعاتی از زمان همه‌گیری کووید-۱۹ در همه حوزه‌های تحقیقاتی به‌طور قابل توجهی افزایش یافته است [38]. تاثیرات کووید-۱۹ به اندازه‌ای زیاد بوده که نیاز به تحقیقات بیش‌تر در حوزه مدیریت این بیماری همه‌گیر را به‌منظور تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری‌های بهتر، اجتناب‌ناپذیر کرده است. از این رو، در سال‌های اخیر ادبیات کووید-۱۹ در حوزه مدیریت به‌سرعت افزایش یافته است. افزایش تعداد پژوهش‌ها نیاز به جمع‌بندی، تلخیص و در نهایت تجزیه و تحلیل آن‌ها را ضروری می‌نماید. کتاب‌سنجی از عمده روش‌هایی است که این کار را به شکل مناسبی انجام می‌دهد. این مقاله پژوهش‌های حوزه مدیریت مواجهه با همه‌گیری ویروس کرونا در ایران با استفاده از روش‌های کتاب‌سنجی مورد تجزیه و تحلیل قرار داد.

بر این اساس، بررسی روند انتشار مقالات حوزه پژوهش‌های کووید-۱۹ و مدیریت در ایران نشان می‌دهد که بعد گذشت نزدیک به پنج سال از آغاز این همه‌گیری، انتشار مقالات این حوزه در ایران نیز همانند بسیاری دیگر از کشورها همچنان ادامه دارد. لیکن، تعداد مقالات منتشرشده در ایران از کمیت قابل توجهی برخوردار نیست. زیرا تعداد مجلات حوزه مدیریت در ایران (۸۵ عنوان مجله) نسبت به سایر رشته‌ها از گستردگی و تنوع زیادی برخوردار است. این در حالی است که در کشورهای مختلف طیف متنوع و گسترده‌ای از مقالات در این حوزه منتشرشده است [16]، [39]. از این رو

پیشنهاد می‌شود، در مواقع ویژه، مانند ظهور و بروز یک رویداد بزرگ و یا اتفاق خاص که بخش‌های مختلف جامعه را تحت تاثیر قرار می‌دهد، دست‌اندرکاران حوزه پژوهش‌های مدیریت با بسیج امکانات مادی و معنوی راه را برای انتشار مقالات جدید در این حوزه هموار نمایند.

یافته‌های مربوط به سهم هریک از دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی در انتشار مقالات حوزه پژوهش‌های کووید-۱۹ و مدیریت در ایران حاکی است، دانشگاه‌های تهران، پیام نور و علامه طباطبائی در مجموع با انتشار ۵۷ عنوان مقاله (۲۱٪ از کل مقالات) بیش‌ترین تعداد مقالات منتشر شده را در این حوزه به خود اختصاص داده‌اند. البته، قرارگیری دانشگاه‌های تهران و علامه طباطبائی در رتبه‌های نخست این رده‌بندی را نمی‌توان به‌عنوان یک امتیاز برای این دانشگاه‌ها در نظر گرفت. زیرا انتشار این تعداد مقاله در آن‌ها با توجه به قدمت، تدریس گرایش‌های مختلف رشته مدیریت و همچنین، انتشار مجلات قدیمی این حوزه در آن‌ها بسیار اندک محسوب می‌شود. لیکن، قرار گرفتن دانشگاه پیام‌نور در رتبه دوم بیش‌ترین تعداد مقالات از نکات برجسته در این زمینه است. علت آن نیز به آشنایی بیش‌تر پژوهشگران دانشگاه پیام‌نور به همکاری پژوهشی در فضای مجازی برمی‌گردد. زیرا، به‌علت قرنطینه‌ها و تعطیلی‌های گسترده فضاهای آموزشی و پژوهشی در دوره همه‌گیری ویروس کرونا، همکاری‌های پژوهشی بیش‌تر از طریق فضای مجازی صورت می‌گرفت.

بررسی گرایش‌های موضوعی مقالات منتشر شده در حوزه پژوهش‌های کووید-۱۹ و مدیریت در ایران نشان می‌دهد که بیش‌ترین گرایش‌ها موضوعی مقالات مربوط به موضوعات صنعت گردشگری، رفتار مصرف‌کننده، آموزش مجازی و همچنین، زنجیره تامین کالا و خدمات بوده است. تاثیرپذیری بیش‌تر حوزه‌های اقتصاد، گردشگری، آموزش و پژوهش از بحران همه‌گیری کووید-۱۹ از معضلات و مشکلات جدی در طی همه‌گیری بود که توجهات زیادی را از سوی پژوهشگران در این حوزه‌ها به خود جلب نمود. به‌این‌ترتیب، بررسی و تحلیل مشکلات و معضلات به‌وجود آمده در حوزه‌های تولید، توزیع، مصرف، گردشگری، مدارس و دانشگاه‌ها و ارایه راهکارهای مختلف و متنوع برای بهبود وضعیت آن‌ها در طی همه‌گیری کووید-۱۹ از جمله مهم‌ترین مسائلی بودند که در این دوره مورد مطالعه و بررسی پژوهشگران حوزه مدیریت قرار گرفته‌اند.

ارزیابی نوع مقالات منتشر شده در حوزه پژوهش‌های کووید-۱۹ و مدیریت در ایران نشان می‌دهد که اغلب مقالات منتشر شده در این حوزه از نوع کاربردی بوده است. به‌نظر می‌رسد، به‌علت جدید بودن موضوعات مدیریتی مواجهه با همه‌گیری ویروس کرونا و نیاز به طراحی مدل و الگو در این زمینه، پژوهش‌های بنیادی و توسعه‌ای می‌بایست بیش‌تر از پژوهش‌های کاربردی مورد توجه پژوهشگران قرار می‌گرفت. در حال، عدم آشنایی و یا آشنایی کم‌تر پژوهشگران این حوزه با این نوع پژوهش‌ها می‌تواند از دلایل عدم استفاده و یا استفاده کم‌تر پژوهشگران از این نوع پژوهش‌ها در این حوزه باشد. علاوه بر این، در برخی از پژوهش‌ها مشاهده گردید که نوع پژوهش مورد استفاده در مقالات اشتباه ذکر گردیده است. از این رو پیشنهاد می‌شود، اساتید دروس مرتبط با آموزش روش تحقیق توجه بیش‌تری به این موارد داشته باشند. زیرا دروس مرتبط با روش پژوهش از جمله دروس اساسی و پایه در حوزه تحقیق و پژوهش محسوب می‌شوند.

بررسی میزان استنادات دریافتی مقالات منتشر شده در حوزه پژوهش‌های کووید-۱۹ و مدیریت در ایران نشان می‌دهد که میزان استنادات دریافتی این مقالات با توجه به تعداد آن‌ها بسیار اندک بوده است. اگرچه اندازه‌گیری میزان استنادات مقالات منتشر شده در این حوزه کمی زود به‌نظر می‌رسد، اما در این مدت کوتاه نیز بسیاری از مقالات منتشر شده توسط پژوهشگران سایر کشورها در این حوزه به‌دلیل توسعه سریع ادبیات در این زمینه بسیار زیاد بوده است. در حال، میزان استنادات مقالات به عوامل گوناگونی همچون انتشار سریع، نمایه بودن مجلات در نمایه‌های معتبر ملی و بین‌المللی و همچنین، کیفیت مقالات بستگی دارد [26]. بنابراین، انتشار سریع مقالات، نمایه کردن مجلات در نمایه‌های معتبر ملی و بین‌المللی و همچنین، توجه بیش‌تر به کیفیت مقالات توسط پژوهشگران و داوران تخصصی مجلات پیشنهادت این پژوهش در این زمینه می‌باشد.

در حال، بحران همه‌گیری کووید-۱۹ با همه مشکلات و چالش‌هایی که برای جامعه جهانی ایجاد کرد، فرصت‌های مطالعاتی بسیار زیادی را نیز در اختیار پژوهشگران حوزه مدیریت قرارداد تا داشته‌های خود را از علم و دانش به‌منظور کمک به جامعه و بهبود اوضاع در اختیار دست‌اندرکاران این حوزه قرار دهند. به‌این‌ترتیب، این مقاله پژوهش‌های حوزه مدیریت مواجهه با این بحران را در مجلات علمی حوزه مدیریت در ایران مورد مطالعه و بررسی قرار داد. این مطالعات می‌توانند ضمن کمک به بهبود و توسعه تحقیقات، در برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری‌های پژوهشی نیز مورد استفاده قرار گیرند.

- [1] Nobakht, Y., & Nobakht, M. (2024). Comparative analysis of tax incentives of selected countries in the face of the COVID-19 Crisis. *Public sector economics studies*, 2(4), 373-386. (In Persian). <https://doi.org/10.22126/pse.2024.9954.1073>
- [2] Goldin, I. (2014). The butterfly defect: Why globalization creates systemic risks and what to do about it. *Journal of risk management in financial institutions*, 7(4), 325-327. <https://doi.org/10.1111/1468-5973.12071>
- [3] Qiu, J., Wang, X., He, S., Liu, H., Lai, J., & Wang, L. (2017). The catastrophic landside in Maoxian county, Sichuan, SW China, on June 24, 2017. *Natural hazards*, 89(3), 1485-1493. <https://doi.org/10.1007/s11069-017-3026-9%0A%0A>
- [4] Wenzel, M., Stanske, S., & Lieberman, M. B. (2020). Strategic responses to crisis. *Strategic management journal*, 41(7/18), 3161. <https://doi.org/10.1002/smj.3161%0D>
- [5] Balkhair, A. A. (2020). COVID-19 pandemic: A new chapter in the history of infectious diseases. *Oman medical journal*, 35(2), e123. <https://doi.org/10.5001/omj.2020.41>
- [6] Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of business research*, 133, 285-296. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070>
- [7] Van Nunen, K., Li, J., Reniers, G., & Ponnet, K. (2018). Bibliometric analysis of safety culture research. *Safety science*, 108, 248-258. <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2017.08.011>
- [8] Shukla, A. K., Janmajaya, M., Abraham, A., & Muhuri, P. K. (2019). Engineering applications of artificial intelligence: A bibliometric analysis of 30 years (1988-2018). *Engineering applications of artificial intelligence*, 85, 517-532. <https://doi.org/10.1016/j.engappai.2019.06.010>
- [9] Nobakht, Y. (2019). Analysis of scientific publications in the field of ethics in accounting, 14(3), 125-132. (In Persian). <https://www.sid.ir/paper/123000/en>
- [10] Economist, T. (2021). *America's economy suffers bottlenecks and shortages*. <https://B2n.ir/tx6349>
- [11] Lu, L., Peng, J., Wu, J., & Lu, Y. (2021). Perceived impact of the Covid-19 crisis on SMEs in different industry sectors: Evidence from Sichuan, China. *International journal of disaster risk reduction*, 55, 102085. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2021.102085>
- [12] Achim, M. V., Safta, I. L., Vuaidean, V. L., Mureşan, G. M., & Borlea, N. S. (2022). The impact of covid-19 on financial management: Evidence from Romania. *Economic research-ekonomska istraživanja*, 35(1), 1807-1832. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2021.1922090>
- [13] Mahajan, R., Lim, W. M., Kumar, S., & Sareen, M. (2023). COVID-19 and management education: From pandemic to endemic. *The international journal of management education*, 21(2), 100801. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2023.100801>
- [14] Sharma, G. D., Kraus, S., Liguori, E., Bamel, U. K., & Chopra, R. (2024). Entrepreneurial challenges of COVID-19: Re-thinking entrepreneurship after the crisis. *Journal of small business management*, 62(2), 824-846. <https://doi.org/10.1080/00472778.2022.2089676>
- [15] Verma, S., & Gustafsson, A. (2020). Investigating the emerging COVID-19 research trends in the field of business and management: A bibliometric analysis approach. *Journal of business research*, 118, 253-261. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.06.057>
- [16] Hashemi, H., Rajabi, R., & Brashear-Alejandro, T. G. (2022). COVID-19 research in management: An updated bibliometric analysis. *Journal of business research*, 149, 795-810. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2022.05.082>
- [17] Chen, S. J., Waseem, D., Xia, Z. R., Tran, K. T., Li, Y., & Yao, J. (2021). To disclose or to falsify: The effects of cognitive trust and affective trust on customer cooperation in contact tracing. *International journal of hospitality management*, 94, 102867. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2021.102867>
- [18] Kumar, S., Lim, W. M., Pandey, N., & Christopher Westland, J. (2021). 20 years of electronic commerce research. *Electronic commerce research*, 21(1), 1-40. <https://doi.org/10.1007/s10660-021-09464-1%0A%0A>
- [19] Goodell, J. W., Kumar, S., Lim, W. M., Pattnaik, D. (2021). Artificial intelligence and machine learning in finance: Identifying foundations, themes, and research clusters from bibliometric analysis. *Journal of behavioral and experimental finance*, 32, 100577. <https://doi.org/10.1016/j.jbef.2021.100577>
- [20] Donthu, N., & Gustafsson, A. (2020). Effects of COVID-19 on business and research. *Journal of business research*, 117, 284-289. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.06.008>
- [21] Chaney, D., Lee, M. S. W. (2022). COVID-19 vaccines and anti-consumption: Understanding anti-vaxxers hesitancy. *Psychology marketing*, 39(4), 741-754. <https://doi.org/10.1002/mar.21617>
- [22] Bufquin, D., Park, J. Y., Back, R. M., de Souza Meira, J. V., & Hight, S. K. (2021). Employee work status, mental health, substance use, and career turnover intentions: An examination of restaurant employees during COVID-19. *International journal of hospitality management*, 93, 102764. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2020.102764>
- [23] Ciravegna, L., Michailova, S. (2021). Why the world economy needs, but will not get, more globalization in the post-COVID-19 decade. *Journal of international business studies*, 53(1), 172. <https://doi.org/10.1057/s41267-021-00467-6>
- [24] Khan, A. N. (2021). A diary study of psychological effects of misinformation and COVID-19 threat on work engagement of working from home employees. *Technological forecasting and social change*, 171, 120968. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2021.120968>
- [25] Nobakht, Y. (2019). Bibliometric Analysis of Studies in the Policy-Making Field of Facing the COVID-19 Crisis in Iran. *Science*, 3(2), 75-91. (In Persian). <https://doi.org/10.22034/jkrs.2024.62284.1091%0D>

- [26] Nobakht, Y. (2023). Critical analysis of the publication process of articles in the finance in the COVID-19 pandemic in Iran: A bibliometric analysis. *Caspian journal of scientometrics*, 10(1), 25-33. (In Persian). <http://dx.doi.org/10.22088/cjs.10.1.25>
- [27] Nobakht, Y. (2022). Analysis of the Iranian Government's Economic Authorizations in Response to the COVID-19 Crisis. *Caspian journal of scientometrics*, 9(1), 117-124. (In Persian). <http://dx.doi.org/10.22088/cjs.9.1.117>
- [28] Mendo, A. Y., Singh, S. K., Yantu, I., Hinele, R., Hakri Bokingo, A., Febriani Dunga, E., ... & Win, T. (2023). Entrepreneurial leadership and global management of COVID-19: A bibliometric study. *F1000Research*, 12, 31. <https://doi.org/10.12688/f1000research.109340.1>
- [29] Khan, K. I., Nasir, A., & Saleem, S. (2021). Bibliometric analysis of post Covid-19 management strategies and policies in hospitality and tourism. *Frontiers in psychology*, 12, 769760. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.769760>
- [30] Campra, M., Esposito, P., & Brescia, V. (2021). State of the art of COVID-19 and business, management, and accounting sector. A bibliometric analysis. *International journal of business and management*, 16(1), 35-52. <https://dx.doi.org/10.5539/ijbm.v16n1p35>
- [31] Karakose, T., Yirci, R., Papadakis, S., Ozdemir, T. Y., Demirkol, M., & Polat, H. (2021). Science mapping of the global knowledge base on management, leadership, and administration related to COVID-19 for promoting the sustainability of scientific research. *Sustainability*, 13(17), 9631. <https://doi.org/10.3390/su13179631>
- [32] Kumar, S., Sureka, R., Colombage, S. (2020). Capital structure of SMEs: A systematic literature review and bibliometric analysis. *Management review quarterly*, 70(4), 535-565. <https://doi.org/10.1007/s11301-019-00175-4>
- [33] Bemanian, M. R., Ahmadi, F., Asad Poor, A. (2013). Qualitative and quantitative assessment of research paper of Urban Management journal. *Urban and rural management*, 11(32), 289-298. (In Persian). <http://ijurm.imo.org.ir/article-1-86-fa.html>
- [34] Sarmad, Z., Bazargan, A., Hejazi, E. (2007). *Research methods in behavioral sciences*. Agah publications. <https://B2n.ir/be8910>
- [35] Garanina, T., Ranta, M., Dumay, J. (2022). Blockchain in accounting research: Current trends and emerging topics. *Accounting, auditing accountability journal*, 35(7), 1507-1533. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-10-2020-4991>
- [36] Deng, Z., Chen, J., Wang, T. (2020). Bibliometric and visualization analysis of human coronaviruses: Prospects and implications for COVID-19 research. *Frontiers in cellular and infection microbiology*, 10, 581404. <https://doi.org/10.3389/fcimb.2020.581404>
- [37] Gong, Y., Ma, T., Xu, Y., Yang, R., Gao, L., Wu, S., ... & others. (2020). Early research on COVID-19: A bibliometric analysis. *The innovation*, 1(2), 100027. <https://doi.org/10.1016/j.xinn.2020.100027>
- [38] Yang, F., Zhang, S., Wang, Q., Zhang, Q., Han, J., Wang, L., ... & Xue, F. (2020). Analysis of the global situation of COVID-19 research based on bibliometrics. *Health information science and systems*, 8(1), 30. <https://doi.org/10.1007/s13755-020-00120-w>
- [39] Rani, A., Salanke, P. (2023). A bibliometric analysis on business and management research during COVID-19 pandemic: Trends and prospects. *IMIB journal of innovation and management*, 1(2), 233-246. <https://doi.org/10.1177/ijim.221148834>